

پیشگفتار

موضوع مطالعات صرفی یک زبان بررسی و توصیف ساختار درونی کلمات، واحد تحلیل ساخت صرفی - واژه یا تکواژ - در آن زبان، فرایندهای واژه‌سازی، زایش کلمات جدید، روابط بین کلمات در خانواده‌های اشتقاقی و نیز روابط بین صورت‌های کلمه در صیغگان تصریفی آن زبان است. علاوه بر این، حوزه صرف یک زبان با حوزه‌های دیگر زبان یعنی واج‌شناسی، نحو و معناشناسی نیز تعامل دارد، به این دلیل که زبان همچون شبکه به هم‌بافته‌ای است که زیرنظام‌های آن به‌رغم استقلال، از جهاتی به یکدیگر وابسته‌اند. البته، میزان این وابستگی‌ها در رویکردهای نظری صرفی متفاوت بوده که ضروری است در مطالعات صرفی مورد توجه قرار گیرند.

در مطالعات صرفی زبان فارسی از گذشته تاکنون مسائل مختلفی در این حوزه مورد بررسی قرار گرفته که به روشن شدن جنبه‌هایی از صرف این زبان کمک کرده است. بدین منظور در کتاب حاضر نیز موضوعات اصلی صرف زبان فارسی از منظر چندین رویکرد نظری توصیف و تحلیل شده است تا گامی کوچک در جهت بومی‌سازی مطالعات زبانی در حوزه صرف برداشته شود. لذا امید است که مخاطبان اصلی این کتاب از آن بهره کافی ببرند.

کتاب حاضر از دو بخش با ده فصل تشکیل شده است. در بخش اول، فصل‌های اول، دوم و سوم، مقدمه‌ای کوتاه درباره حوزه صرف و جایگاه آن در زبان‌شناسی معاصر، مفاهیم بنیادی در این حوزه و سپس پیشینه‌ای در خصوص مطالعات صرفی پیش‌زایشی تا پایان ساخت‌گرایی و مراحل آغازین دستور زایشی تا دهه هفتاد میلادی در قرن بیستم آورده شده است. در بخش دوم، فصل‌های چهارم تا هفتم کتاب، مبانی نظریه‌های صرفی معاصر تأثیرگذار معرفی و توضیح داده شده‌اند، از جمله صرف تکواژبنیاد، صرف واژه‌بنیاد، صرف توزیعی و نیز رویکردهای صرفی غیرخطی (مانند صرف بهینگی)، که در نیمه دوم قرن بیستم در راستای دستور زایشی شکل گرفته‌اند، و مهم‌تر آنکه پس از معرفی این نظریه‌ها در هر فصل، صرف زبان فارسی به شکل عملی، تا حد امکان، در چارچوب این نظریه‌ها و رویکردهای نظری

تحلیل شده است. در فصل هشتم، در چارچوبی غیرزایشی، صرف ساختی و کاربرد آن در تحلیل صرف زبان فارسی مورد بررسی قرار گرفته است. فصل نهم به رویکرد تاریخی در تحلیل صرفی اختصاص یافته است، و در فصل دهم به تعامل صرف با دیگر حوزه‌های زبان و در نهایت به یافته‌های بررسی‌های صرفی در این کتاب پرداخته شده است. در پایان هر فصل پرسش‌ها و تمرین‌هایی داده شده است تا دانشجویان با بحث و بررسی به آن‌ها پاسخ دهند.

شایسته است مراتب سپاسگزاری خود را از تمامی گرامیانی ابراز نمایم که در تمام مراحل تدوین کتاب ما را همراهی کردند. از آقای دکتر مهدی احمدی، مدیر گروه زبان‌شناسی «سمت» که نظرها و پیشنهادهای صائب ایشان در آموزشی‌تر شدن ساختار کتاب، به عنوان درس‌نامه، بسیار راهگشا بود، خانم مریم کشوری، کارشناس گروه زبان‌شناسی «سمت» و نیز خانم مژگان ضرغامی، ویراستار کتاب که با دقت نظرشان در امر ویرایش به روان‌تر شدن متن کتاب کمک شایانی کردند، صمیمانه سپاسگزاریم.

فائزه ارکان

تهمینه حیدرپور بیدگلی

تابستان ۱۳۹۹